

V Bruseli 19. 1. 2021
COM(2021) 32 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEJ
CENTRÁLNEJ BANKE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU
VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Európsky hospodársky a finančný systém: podpora otvorenosti, sily a odolnosti

1. ÚVOD

Cieľom „geopolitickej komisie“ predsedníčky von der Leyenovej je posilniť úlohu Európskej únie (EÚ) na svetovej scéne. Geopolitický kontext sa v posledných desaťročiach zmenil, pričom došlo k zásadným technologickým a spoločenským zmenám. Svetové hospodárstvo sa stáva v čoraz väčšej miere multipolárnym a krátkodobé sledovanie jednostranných záujmov konkrétnymi aktérmi môže narušiť účinnú mnohostrannú spoluprácu.

V oznámení Komisie z mája 2020 s názvom „Správny čas pre Európu: náprava škôd a príprava budúcnosti pre ďalšie generácie“¹ sa zdôraznilo, že v tomto kontexte je potrebné, aby EÚ vybudovala a zachovala svoju „**otvorenú strategickú autonómiu**“. Európska únia zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní nového systému globálneho riadenia a rozvíjaní vzájomne prospešných bilaterálnych vzťahov, pričom sa zároveň chráni pred nekalými praktikami a praktikami zneužívania. Úzko s tým súvisí záväzok EÚ prispieť k odolnejšiemu a otvorenejšiemu globálnemu hospodárstvu, dobre fungujúcim medzinárodným finančným trhom a multilaterálnemu systému založenému na pravidlách.

V tomto oznámení sa uvádza, ako môže EÚ posilniť svoju otvorenú strategickú autonómiu v makroekonomickej a finančnej oblasti **podporením medzinárodnej úlohy eura, posilnením infraštruktúr finančného trhu EÚ, zlepšením vykonávania a presadzovania sankčných režimov EÚ** a zvýšením odolnosti EÚ voči účinkom nezákonného extrateritoriálneho uplatňovania jednostranných sankcií a iných opatrení tretími krajinami². Oznámenie je súčasťou širšieho súboru opatrení na posilnenie otvorenej strategickú autonómie a odolnosti EÚ³.

Po prvé, silnejšia medzinárodná úloha eura by chránila hospodárstvo pred devízovými otrasmami a znížila závislosť od iných mien, ako aj zabezpečila nižšie transakčné náklady, náklady na financovanie a riadenie rizík. Pomohla by takisto dosiahnuť spoločné globálne ciele, ako je odolnosť medzinárodného menového systému, stabilnejší a diverzifikovanejší globálny menový systém a širší výber pre účastníkov trhu – v dôsledku tohto všetkého by sa globálne hospodárstvo stalo menej zraniteľným.

Úspech eura ako stabilnej a dôveryhodnej meny znamená, že už teraz zohráva dôležitú úlohu za hranicami EÚ a eurozóny. Euro je druhou najpoužívanejšou menou, pokiaľ ide o jeho podiel na celosvetových platbách. Podiel eura na celosvetových platbách

¹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Správny čas pre Európu: náprava škôd a príprava budúcnosti pre ďalšie generácie“ – COM(2020) 456.

² Za „extrateritoriálne“ opatrenia sa bežne považujú legislatívne alebo regulačné opatrenia, ktoré sa majú uplatňovať mimo územia zvrchovaného štátu a bez dostatočnej súvislosti s danou krajinou.

³ Patrí medzi ne preskúmanie obchodnej politiky, spoločné oznámenie o posilnení príspevku EÚ k multilateralizmu založenému na pravidlách, aktualizovaná priemyselná stratégia a digitálne stratégie, ako aj nová transatlantická agenda pre globálnu zmenu. Dlhodobá a prierezová perspektíva posilnenia otvorenej strategickú autonómie Európy sa poskytne v správe o strategickom výhľade z roku 2021.

predstavoval v novembri 2020 približne 38 %⁴. Podiel eura na celosvetovo držaných devízových rezervách dosahuje v súčasnosti približne 20 %⁵.

Po druhé, dobre fungujúci finančný sektor nie je len kľúčom k financovaniu a investíciám pre európske hospodárstvo, je aj dôležitým odrazovým mostíkom pre podniky a občanov EÚ, aby prosperovali v globálnom meradle. Zásadný význam má aj pri poskytovaní silných stimulov pre inovácie v digitálnom hospodárstve a riadení ekologickej transformácie, ako sa uvádza v Európskej zelenej dohode⁶. Vystúpenie Spojeného kráľovstva (UK), významného finančného centra, z Európskej únie navyše posilňuje potrebu ďalšieho prehlbovania kapitálových trhov Únie. Po tretie, rýchlejšie, spoľahlivejšie a účinnejšie vykonávanie a presadzovanie sankcií EÚ⁷, ako aj silnejšia politika boja proti nezákonnému extrateritoriálnemu uplatňovaniu jednostranných sankcií a iných opatrení tretími krajinami prispievajú k napĺňaniu cieľa EÚ, ktorým je otvorená strategická autonómia a odolnosť. Posilnenie súboru nástrojov zahraničnej politiky EÚ úzko súvisí s medzinárodnou úlohou eura a odolným finančným sektorom, pretože Únii umožňuje brániť svoje záujmy na medzinárodnej úrovni a obhajovať svoje hodnoty s použitím všetkých nástrojov, ktoré má k dispozícii.

Krída spôsobená ochorením COVID-19 mala viacero následkov. Po prvé, poukázala na potenciálne prínosy medzinárodného finančného systému s viacerými referenčnými menami, ktorý by lepšie zmierňoval finančné napätie a riziká pre finančnú stabilitu. Po druhé, klesajúce ocenenie spoločností EÚ počas krízy zvýšilo riziko predátorského prevzatia niektorých strategických podnikov EÚ s rizikom straty technologického know-how a narušenia viacerých hodnotových reťazcov.

Pandémia však odhalila aj silné stránky Únie. Európska únia koordinovane reagovala na krízu a jej hospodárske následky. Vďaka dlhodobému rozpočtu a nástroju NextGenerationEU poskytla Únia dosiaľ najväčší stimulačný balík na podporu hospodárskeho oživenia a na polozenie základov modernej a udržateľnejšej EÚ. Touto reakciou na krízu sa posilňuje odolnosť Únie, poskytuje silnú istotu trhom a hospodárskym subjektom a podnecuje dôvera investorov v EÚ a euro.

Vďaka reakcii na krízu sa Únia stáva takisto významným aktérom na finančných trhoch. Do novembra 2020 Komisia v troch kolách v rámci nástroja SURE už emitovala sociálnoinvestičné dlhopisy vo výške 39,5 miliardy EUR z celkovej plánovanej sumy 100 miliárd EUR s cieľom pomôcť zachovať pracovné miesta a udržať ľudí v práci. Záujem investorov o tieto nástroje bol veľmi veľký, v čom sa odzrkadľoval aj silný úverový rating dlhopisov Únie. Na financovanie nástroja NextGenerationEU si Komisia v rokoch 2021 – 2026 vypožičia na kapitálových trhoch v mene Únie až 750 miliárd EUR. Táto emisia je príležitosťou na stanovenie globálneho referenčného bodu (výnosová krivka) pre medzinárodných investorov, ktorí chcú investovať do aktív denominovaných v eurách.

⁴ Mesačná správa spoločnosti SWIFT s názvom *RMB Tracker* (Monitor vývoja júanu), december 2020: „live and delivered“, MT 103 a MT 202 (klientske a inštitucionálne platby), bez platieb v rámci eurozóny.

⁵ Európska centrálna banka, 19. výročné preskúmanie medzinárodnej úlohy eura (jún 2020), dostupné na adrese: <https://www.ecb.europa.eu/pub/ire/html/ecb.ire202006~81495c263a.en.html>.

⁶ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, „Európska zelená dohoda“ – COM(2019) 640.

⁷ V článku 215 Zmluvy o fungovaní Európskej únie uvádzané ako „reštriktívne opatrenia“.

2. ZÁKLADY SILNEJŠEJ EÚ

Rozsiahly integrovaný vnútorný trh založený na pevných hospodárskych zásadách, spoľahlivom a predvídateľnom právnom systéme a právnom štáte je základom odolnej EÚ. Zároveň je potrebné, aby Únia účinnejšie využívala svoje komparatívne výhody v týchto oblastiach a účinnejšie ich premietala do vonkajšieho sveta.

Kľúčovým cieľom otvorenej strategickej autonómie EÚ je chrániť a prehľbovať jednotný trh, ktorý podporuje euro a otvorenosť Únie v oblasti obchodu a investícií vo vzťahoch so zvyškom sveta. Každá politika, ktorá zlepšuje fungovanie jednotného trhu, posilňuje hĺbku a likviditu finančných trhov, podporuje hospodársky rast a zabezpečuje finančnú a fiškálnu stabilitu, posilňuje aj geostrategický a hospodársky vplyv EÚ. Patria sem politiky zamerané na to, aby sa Únia pripravila na budúce výzvy, najmä politiky na podporu digitálneho hospodárstva a ekologickej transformácie, aby podniky a jednotlivci získali príležitosti na udržateľný rast a zvýšenie efektívnosti, a to v rámci EÚ aj mimo nej.

Na posilnenie jednotného trhu potrebuje európske hospodárstvo výkonnejšie internetové pripojenie, ako aj silnejšiu priemyselnú a technologickú prítomnosť v strategických oblastiach, ako je umelá inteligencia, superpočítanie a cloud. Európska únia musí využiť aj príležitosti pre hospodárstvo budovaním spoločných európskych dátových priestorov a cloudovej infraštruktúry a služieb. Digitálna transformácia finančného sektora je kľúčovou zložkou jej odolnosti a závisí od regulačného rámca EÚ, ktorý uľahčuje inovácie, podporuje financovanie založené na údajoch a zvyšuje kybernetickú odolnosť. Práca Únie na ekologizácii finančných trhov a zabezpečení udržateľnejšieho financovania vrátane zvýšenej transparentnosti prostredníctvom taxonómie EÚ pre udržateľné investície bude zároveň zohrávať kľúčovú úlohu pri poskytovaní silných stimulov pre finančný sektor.

Od globálnej finančnej krízy v roku 2008 a následnej krízy štátneho dlhu dosiahla EÚ významný pokrok pri zlepšovaní svojho inštitucionálneho usporiadania, čím sa eurozóna stala atraktívnejšou pre medzinárodných investorov. Únia naďalej posilňovala a prehľbovala hospodársku a menovú úniu (HMÚ) založenú na dobre fungujúcom rámci koordinácie hospodárskej politiky a účinnom a stabilnom finančnom systéme. Do tohto finančného systému patrí: banková únia – a v jej rámci posilnenie a zjednotenie dohľadu nad bankami, ako aj krízového riadenia v eurozóne; únia kapitálových trhov – a v jej rámci rozšírenie prístupu ku kapitálu a zvýšenie jeho mobility v celej EÚ; a zriadenie a následné posilnenie Európskeho mechanizmu pre stabilitu – a v jeho rámci poskytovanie finančnej pomoci členským štátom eurozóny s cieľom predchádzať krízam v eurozóne. Vo všetkých týchto okruhoch sa dosiahol významný pokrok. Plný potenciál ďalšej integrácie v týchto kľúčových oblastiach sa však ešte nerozvinul. Dôležitými chýbajúcimi prvkami sú napríklad vytvorenie európskeho systému ochrany vkladov, zjednodušenie prístupu malých a stredných podnikov na kapitálové trhy, uľahčenie dlhodobých investícií a zblížovanie rámcov pre platobnú neschopnosť v celej Únii. Dôveryhodnosť rámca na riešenie krízových situácií by sa posilnila okrem iného rýchlym zavedením spoločného zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií a rozvojom nástrojov na poskytovanie likvidity pri riešení krízových situácií.

Kľúčové opatrenie č. 1: Dobudovanie bankovej únie a dosiahnutie ďalšieho významného pokroku v oblasti únie kapitálových trhov ako prostriedku na zvýšenie odolnosti EÚ a prehĺbenie hospodárskej a menovej únie.

Na obzore sa vynorili nové výzvy. Pandémia ochorenia COVID-19 je predovšetkým ľudskou tragédiou, ktorá má trvalý vplyv na ľudí a spoločnosť. Nedá sa vylúčiť, že zanechá na európskych a svetových hospodárstvach trvalé stopy. Európska únia preto podporuje nový, silnejší a udržateľnejší hospodársky model. Po vystúpení Spojeného kráľovstva z Únie vznikla silná potreba a príležitosť na rozvoj infraštruktúr domáceho trhu. Nástroje na riešenie týchto otázok musia vychádzať z politík zameraných na posilnenie rastu a efektívnosti a z rámcov na ich podporu.

V reakcii na pandémiu ochorenia COVID-19 spustila Únia bezprecedentný plán obnovy: nástroj NextGenerationEU. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti je najväčším programom plánu obnovy s maximálnou výškou 672,5 miliardy EUR vo forme úverov a grantov pre členské štáty na financovanie reforiem a investícií. Investície a reformy začlenené do národných plánov podpory obnovy a odolnosti pomôžu členským štátom využiť príležitosti ekologickej a digitálnej transformácie, ako aj riešiť kľúčové hospodárske a sociálne výzvy, ktoré boli identifikované prostredníctvom rámca EÚ pre riadenie a koordináciu hospodárskej politiky. Emisia kvalitných dlhopisov denominovaných v eure v rámci nástroja NextGenerationEU prispeje k značnému prehĺbeniu a zvýšeniu likvidity kapitálových trhov EÚ, pričom ich súčasne s eurom zatriktívni pre investorov. Emisia EÚ by takisto mohla podporiť väčšiu expozíciu medzinárodných investorov voči EÚ tým, že poskytne nízkorizikovú súčasť vyvážených portfólií v rezervnej mene⁸.

Komisia okrem toho uverejnila aj aktualizáciu akčného plánu únie kapitálových trhov⁹, stratégiu v oblasti retailových platieb pre EÚ¹⁰ a stratégiu v oblasti digitálnych financií¹¹. Začiatkom roka 2021 prijme obnovenú stratégiu udržateľného financovania. Balíkom opatrení na obnovu kapitálových trhov¹² sa zmenili pravidlá EÚ týkajúce sa kapitálových trhov s cieľom pomôcť spoločnostiam z EÚ získať kapitál na verejných trhoch, podporovať úverovú kapacitu bánk a stimulovať investície počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19. Cieľom balíka opatrení v oblasti bankovníctva¹³ je takisto uľahčiť poskytovanie úverov do hospodárstva.

⁸ Pozri aj: SWD(2020) 276, „Analýza hospodárstva eurozóny“, kapitola 5, pracovný dokument útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom COM(2020) 746 (Odporúčanie pre odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny).

⁹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Únia kapitálových trhov pre ľudí a podniky – nový akčný plán“, COM(2020) 590.

¹⁰ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o stratégii EÚ v oblasti retailových platieb, COM(2020) 592.

¹¹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Stratégia v oblasti digitálnych financií pre EÚ“, COM(2020) 591.

¹² Tento balík zjednoduší kapitálovým trhom podporu európskych podnikov, aby sa tieto mohli zotaviť z krízy. Balík obsahuje nariadenia, v ktorých sa uvádzajú ciele zmeny pravidiel kapitálového trhu, najmä nariadenia (EÚ) 2017/2401, nariadenia (EÚ) 2017/2402, nariadenia (EÚ) 2017/1129 a smernice 2014/65/EÚ.

¹³ Cieľom tohto balíka je zabezpečiť, aby banky mohli naďalej požičovať peniaze na podporu hospodárstva a pomáhať pri zmierňovaní závažného hospodárskeho vplyvu spôsobeného koronavírusom. Zahŕňa výkladové oznámenie Komisie o uplatňovaní účtovných a prudenciálnych rámcov na uľahčenie poskytovania bankových úverov v EÚ [COM(2020) 169], ako aj ciele zmeny bankových pravidiel EÚ s rýchlym efektom, najmä nariadenia (EÚ) č. 575/2013 a nariadenia (EÚ) č. 648/2012.

Finančné trhy zohrávajú rozhodujúcu úlohu aj pokiaľ ide o ambície EÚ v oblasti klímy a životného prostredia. Európska zelená dohoda a ciele EÚ v oblasti energetiky a klímy¹⁴ prinesú významné zmeny v obchodovaní s energetickými výrobkami v Únii, čo povedie k rozvoju vznikajúcich trhov, ako je trh s vodíkom, a k zvýšeniu potreby silných strategických dodávateľských reťazcov pre energiu z obnoviteľných zdrojov a iné technológie, ktoré sú rozhodujúce pre ekologickú transformáciu a energetickú bezpečnosť EÚ. Táto hospodárska transformácia si bude vyžadovať značné verejné a súkromné investície a presmerovanie investičných tokov na udržateľné projekty.

Vychádzajúc z týchto politík musí EÚ vykonávať ďalšie ciele opatrenia v rámci týchto troch pilierov:

- posilnenie medzinárodnej úlohy eura oslovením partnerov z tretích krajín s cieľom podporiť používanie eura, nástrojov a referenčných hodnôt denominovaných v eurách, prekonať prekážky jeho celosvetového používania a posilniť jeho postavenie medzinárodnej referenčnej meny v odvetví energetiky a komodít;
- ďalší rozvoj infraštruktúr finančného trhu EÚ a zvyšovanie ich odolnosti, a to aj vo vzťahu k akémukoľvek extrateritoriálnemu uplatňovaniu sankcií a iných opatrení tretích krajín;
- ďalej podporovať jednotné vykonávanie a presadzovanie vlastných sankcií EÚ.

3. POSILNENIE MEDZINÁRODNEJ ÚLOHY EURA

Euro je kľúčovým symbolom a nástrojom integrácie a autonómie EÚ. Je základom pre platby za tovar a služby, výmenu meny, pôžičky a transakcie kapitálového trhu. Služí ako fakturačná mena, mimo eurozóny ako uchovávateľ hodnoty a takisto ako rezervná mena. V oznámení z decembra 2018 s názvom „Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura“¹⁵ sa stanovili kľúčové opatrenia na posilnenie medzinárodnej úlohy jednotnej meny. Spreádzalo ho odporúčanie o medzinárodnej úlohe eura v oblasti energetiky¹⁶ a po ňom nasledovalo päť sektorových konzultácií: o úlohe eura na zahraničných devízových trhoch, v sektore energetiky, na trhoch so surovinami, pri obchode s poľnohospodárskymi a potravinovými komoditami a v sektore dopravy¹⁷.

Z hľadiska vykonávania menovej politiky môže intenzívnejšie využívanie eura priniesť výhody, ako je ražobné, väčšia menová autonómia, silnejšia globálna transmisia menovej

¹⁴ Komisia predložila v septembri 2020 návrh na zníženie emisií skleníkových plynov aspoň o 55 % do roku 2030, čím sa súčasný postup znižovania emisií zmení tak, aby sa do roku 2050 dosiahla klimatická neutralita. Návrh sa nachádza v oznámení COM(2020) 562: „Ambicióznejšie klimatické ciele pre Európu na rok 2030. Investícia do klimaticky neutrálnej budúcnosti v prospech našich občanov“. Ďalšie informácie nájdete na: https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action_sk

¹⁵ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade (samitu eurozóny), Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura“, COM(2018) 796, k dispozícii na: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication_-_towards_a_stronger_international_role_of_the_euro.pdf

¹⁶ „Odporúčanie Komisie o medzinárodnej úlohe eura v oblasti energetiky“ sprevádzané pracovným dokumentom útvarov Komisie SWD(2018) 483: „Podpora medzinárodnej úlohy eura v oblasti energetiky“, C(2018) 8111.

¹⁷ Výsledky piatich cieľových konzultácií boli zhrnuté v pracovnom dokumente útvarov Komisie SWD(2019) 600: „Posilnenie medzinárodnej úlohy eura. Výsledky konzultácií“, pracovný dokument útvarov Komisie.

politiky. Zvýšeným využívaním eura by sa takisto znížili transakčné náklady, náklady na riadenie rizík a náklady na financovanie a klesol by vplyv devízových cenových šokov¹⁸. Zdá sa, že tieto prínosy prevažujú nad nákladmi, ako je tlak na zhodnocovanie meny v čase krízy. Silnejšia úloha eura by takisto prispela k väčšej systémovej stabilite, pretože by došlo k diverzifikácii globálneho menového režimu a zmierneniu účinkov asymetrických otrasov, najmä tých, ktoré sú spojené s menovými politikami tretích krajín. Hladké fungovanie mechanizmov likvidity, ako sú swapové linky a repo operácie s tretími krajinami, pomáha Európskej centrálnej banke (ECB) plniť jej cieľ cenovej stability, zabrániť tomu, aby sa nedostatok likvidity v eurách premenil na riziká pre finančnú stabilitu, a môže prispieť k posilneniu globálneho postavenia eura. V časoch nedostatku likvidity tieto opatrenia znižujú riziko účinkov presahovania na finančné trhy eurozóny a predstavujú dôležitý zabezpečovací mechanizmus likvidity pre tretie krajiny, ktoré vo veľkej miere používajú euro na finančné a obchodné transakcie. Rozmanitejším globálnym menovým prostredím by sa zvýšila aj celková schopnosť medzinárodného obchodu reagovať na úpravy výmenných kurzov, najmä v prípade rozvíjajúcich sa ekonomík¹⁹.

Silnejšia medzinárodná úloha eura by potom mohla byť súčasťou širšieho trendu, v rámci ktorého diverzifikácia pri stanovovaní cien a pri financovaní prispieva k stabilizačnej úlohe vonkajších mechanizmov obnovy rovnováhy a úprav výmenného kurzu.

Na základe návrhov uvedených v predchádzajúcom oddiele Komisia pracuje na ďalších opatreniach na podporu používania eura na celom svete.

Zvýšenie obchodovania s dlhovými cennými papiermi, komoditami a súvisiacimi finančnými nástrojmi denominovaného v eurách

Európska únia je najväčším svetovým obchodníkom, ktorý sa podieľa na viac ako štvrtine svetového obchodu²⁰. V roku 2018 bolo euro najpoužívanejšou menou pre vývoz z EÚ, zatiaľ čo americký dolár sa najviac používal na dovoz do EÚ. Zatiaľ čo obchodníci si môžu slobodne vybrať menu, v ktorej budú obchodovať, na základe trhových úvah, existuje priestor na podporu používania eura v kontexte obchodných dohôd EÚ. Dokončenie dohody nadväzujúcej na Dohodu z Cotonou²¹ umožní Únii a jej africkým, karibským a tichomorským partnerom podporovať širšie využívanie ich príslušných mien a Komisia preskúma ďalšie možnosti na podporu používania eura v tomto regióne. Komisia takisto zväží riešenie všetkých zistených informačných nedostatkov týkajúcich sa platieb v eurách zo strany obchodníkov. Na tento účel je možné mobilizovať delegácie

¹⁸ Európska centrálna banka, 8. výročné preskúmanie medzinárodnej úlohy eura (jún 2019), dostupné na adrese: <https://www.ecb.europa.eu/pub/ire/html/ecb.ire201906~f0da2b823e.en.html#toc1>.

¹⁹ Boz, E., Gopinath, G. and Plagborg-Møller, M. (2017), *Global Trade and the Dollar* (Globálny obchod a dolár), pracovný dokument MMF, č. 17/239.

²⁰ Bez obchodu v rámci EÚ bol v roku 2019 podiel EÚ27 na svetovom vývoze 15,6 % v prípade tovaru a 22,5 % v prípade služieb, zatiaľ čo podiel EÚ27 na svetovom dovoze predstavoval 13,9 % v prípade tovaru a 21,0 % v prípade služieb. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10934584/KS-EX-20-001-EN-N.pdf/8ac3b640-0c7e-65e2-9f79-d03f00169e17>

²¹ Európska únia a Organizácia afrických, karibských a tichomorských štátov (OAKTŠ) dosiahli 3. decembra 2020 politickú dohodu o znení novej dohody o partnerstve, ktorá nahradí dohodu z Cotonou. Po schválení, podpísaní a ratifikovaní táto dohoda zastreší mnoho oblastí, od udržateľného rozvoja a rastu až po ľudské práva, mier a bezpečnosť, a bude zameraná na posilnenie postavenia každého regiónu. Po nadobudnutí platnosti bude dohoda slúžiť ako nový právny rámec a budú sa ňou riadiť politické, hospodárske a kooperačné vzťahy medzi EÚ a 79 členmi Organizácie OAKTŠ nasledujúcich dvadsať rokov. Ďalšie informácie sú k dispozícii na: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/welcome-access2markets-trade-helpdesk-users>.

Únie a ďalšie informácie možno poskytnúť prostredníctvom databázy o prístupe na trh „Access2Markets“²².

Komoditné trhy predstavujú jeden z kľúčových aspektov globálneho obchodovania. Od prijatia odporúčania Komisie o medzinárodnej úlohe eura sa v oblasti energetiky dosiahol významný pokrok v používaní eura na trhoch EÚ s plynom. Podiel zmlúv týkajúcich sa zemného plynu podpísaných v eurách sa zvýšil z 38 % v roku 2018 na 64 % v roku 2020²³. Referenčné hodnoty denominované v eurách sa takisto čoraz viac uznávajú a používajú na celom svete. S cieľom ďalej zvýšiť používanie eura v obchodovaní s komoditami bude Komisia pokračovať v diskusii s hlavnými aktérmi v kľúčových strategických odvetviach vrátane komodít, výroby lietadiel, zdravotnej starostlivosti a kritických surovín pre energiu z obnoviteľných zdrojov.

Finančné trhy EÚ musia tiež zostať konkurencieschopné a atraktívne pre medzinárodných účastníkov trhu. V kontexte širšieho balíka na obnovu kapitálových trhov Komisia navrhla niekoľko opatrení v rámci smernice o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFID II)²⁴ na podporu väčších investícií a obchodovania. Tieto opatrenia zahŕňali zníženie niektorých požiadaviek, ktoré sú nadmerne zaťažujúce alebo brzdia rozvoj kapitálových trhov EÚ. Komisia okrem toho navrhla zmeniť pravidlá smernice MiFID II, ktoré sa uplatňujú na trhy s energetickými derivátmi. Cieľom je pomôcť pri rozvoji trhov s energiou denominovaných v eurách a umožniť spoločnostiam EÚ riadiť ich riziká a zároveň zabezpečiť integritu komoditných trhov²⁵.

Na základe úspešnej reformy trhov s komoditnými derivátmi v oblasti energetiky, najmä elektrickej energie a plynu, ktorá sa dosiahla v kontexte balíka opatrení na obnovu kapitálových trhov, Komisia v roku 2022 preskúma nariadenie o referenčných hodnotách²⁶. Cieľom tohto preskúmania bude uľahčiť vznik indexov denominovaných v eurách, ktoré budú pokrývať hlavné odvetvia hospodárstva vrátane vznikajúcich trhov s energiou, ako je trh s vodíkom. Komisia využije toto preskúmanie aj na posúdenie toho, či je potrebná ďalšia reforma na zvýšenie spoľahlivosti referenčných hodnôt úrokových sadzieb denominovaných v eurách. V súlade s medzinárodným reformným úsilím v oblasti kritických sadzieb medzibankových úverov (IBOR) bude Komisia pravidelne preskúmať spoľahlivosť všetkých kritických alebo systémových referenčných hodnôt, najmä ak sú denominované v eurách.

²² Acces2Markets je databáza, ktorá poskytuje vývozcom a dovozcom z EÚ informácie o clách, daniach, poplatkoch, pravidlách pôvodu, ako aj o postupoch a formalitách. Ďalšie informácie sú k dispozícii na: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/about-access2markets>.

²³ Údaje sú založené na výpočtoch zamestnancov Komisie s použitím dostupných zdrojov údajov.

²⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorou sa mení smernica 2002/92/ES a smernica 2011/61/EÚ.

²⁵ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2014/65/EÚ, pokiaľ ide o požiadavky na informácie, správu produktov a obmedzenia pozícií v záujme pomoci pri obnove po pandémie ochorenia COVID-19, vypracovaný Komisiou, COM(2020) 280. Navrhovanými zmenami sa dôkladne upraví režim obmedzenia pozícií a rozsah hedžingovej výnimky s cieľom zabezpečiť, aby vznikajúce trhy denominované v eurách boli schopné podporiť producentov a výrobcov a umožniť im, aby mohli zaistiť svoje vlastné riziká pri zabezpečení integrity komoditných trhov s výnimkou poľnohospodárskych komodít, a to najmä tých, ktorých základom sú potraviny určené na ľudskú spotrebu.

²⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1011 z 8. júna 2016 o indexoch používaných ako referenčné hodnoty vo finančných nástrojoch a finančných zmluvách alebo na meranie výkonnosti investičných fondov, ktorým sa menia smernice 2008/48/ES a 2014/17/EÚ a nariadenie (EÚ) č. 596/2014.

Komisia takisto vykoná v roku 2021 ďalšie preskúmanie smernice MiFID/nariadenia MiFIR. V rámci tohto preskúmania Komisia navrhne zlepšenie, zjednodušenie a ďalšiu harmonizáciu rámca pre transparentnosť trhov s cennými papiermi s cieľom zvýšiť sekundárne obchodovanie s dlhovými nástrojmi denominovanými v eurách. Bude to zahŕňať návrh a zavedenie konsolidovaného obchodného informačného systému, najmä pre emisie podnikových dlhopisov – centrálnej databázy, ktorá bude zoskupovať rôzne zdroje poobchodných údajov do jedného náhľadu. Konsolidovaný informačný systém zabezpečí, aby sa viac obchodovalo na transparentných regulovaných platformách, čím sa zvýši hĺbka trhu a atraktivita cenných papierov denominovaných v eurách pre emitentov aj investorov.

Kľúčové opatrenie č. 2: Komisia bude ďalej podporovať rozvoj komoditných derivátov pre energiu a suroviny denominovaných v eurách a uľahčí vznik referenčných indexov denominovaných v eurách a obchodných miest pokrývajúcich kľúčové odvetvia vrátane vznikajúcich trhov s energiou, ako je s trh s vodíkom.

Emisia a komunikácia EÚ s investormi a emitentmi z tretích krajín

Vďaka vykonávaniu nástroja NextGenerationEU a európskeho nástroja dočasnej podpory na zmiernenie rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii (SURE) sa Únia stane jedným z hlavných emitentov dlhopisov na svete. Úspech prvých emisií nástroja SURE názorne ukázal dopyt medzinárodných investorov po dlhopisoch vydaných EÚ, v neposlednom rade pre ich vysokú kreditnú kvalitu²⁷. Európska únia emituje do roku 2026 nový dlh vo výške takmer 1 bilión EUR²⁸. Na základe týchto programov bude Komisia emitovať dlhopisy s rôznou splatnosťou vrátane krátkodobých cenných papierov.

V nadväznosti na to sa budú organizovať kontakty na vysokej úrovni s účastníkmi trhu, najmä mimo EÚ, na podporu investícií do dlhopisov denominovaných v eurách. Komisia bude napokon nabádať inštitúcie EÚ, verejné orgány, národné podporné banky a multilaterálne banky, aby pri svojich činnostiach a príslušných emisiách dlhopisov v maximálnej miere používali euro.

²⁷ Na konci roka 2020 hlavné ratingové agentúry hodnotili EÚ takto: Fitch Ratings: AAA (stabilný výhľad); Moody's: Aaa (stabilný výhľad); S&P: AA (pozitívny výhľad); DBRS: AAA (stabilný výhľad); Scope: AAA (stabilný výhľad). Pozri: Európska únia: Prezentácia pre investorov (december 2020), k dispozícii na: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/eu-borrower/investor-relations_en.

²⁸ Únia zriadila európsky nástroj dočasnej podpory na zmiernenie rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii (SURE) s cieľom pomôcť členským štátom v boji proti negatívnym hospodárskym a sociálnym dôsledkom pandémie koronavírusu na ich území. Jeho prostredníctvom sa môže postihnutým členským štátom poskytnúť finančná pomoc až do výšky 100 miliárd EUR vo forme úverov od EÚ s cieľom riešiť náhle zvýšenie verejných výdavkov na zachovanie zamestnanosti. Podrobnejšie informácie sú uvedené v nariadení Rady (EÚ) 2020/672 z 19. mája 2020 o zriadení európskeho nástroja dočasnej podpory na zmiernenie rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii (SURE) v dôsledku výskytu ochorenia COVID-19

Nástroj Európskej únie na obnovu (NextGenerationEU) je dočasný nástroj obnovy vo výške 750 miliárd EUR, ktorý má pomôcť napraviť bezprostredné hospodárske a sociálne škody spôsobené pandemiou koronavírusu. Poskytnú sa ním finančné prostriedky na opatrenia a činnosti, ktoré sa majú vykonať, ako sa uvádza v pláne európskej obnovy s názvom „Správny čas pre Európu: náprava škôd a príprava budúcnosti pre ďalšie generácie“, COM(2020) 456. V nariadení Rady 2020/2094 sa predpokladá takéto rozdelenie:

- podpora do výšky 390 miliárd EUR v cenách roku 2018 vo forme nenávratnej podpory a návratnej podpory prostredníctvom finančných nástrojov a na tvorbu rezerv na rozpočtové záruky;
- úvery do výšky 360 miliárd EUR v cenách roku 2018 na program financovania obnovy a hospodárskej a sociálnej odolnosti prostredníctvom podpory reforiem a investícií.

K výberu meny denominácie investícií a fakturácie medzinárodného obchodu dochádza v prvom rade na trhu, pričom hnacou silou tohto výberu sú faktory vrátane stability a dôvery v inštitúcie, veľkosti a hĺbky kapitálových trhov a integrácie do globálnych hodnotových reťazcov v medzinárodnom obchode²⁹. Komisia sa zapojí do dialógu s verejnými a súkromnými partnermi v tretích krajinách s cieľom lepšie pochopiť prekážky širšieho používania eura v obchodných a finančných vzťahoch a toho, ako tieto prekážky odstrániť. Iniciatívy na podporu schopnosti Európy vystupovať jednotne na medzinárodnej scéne pomôžu rozšíriť globálny dosah eura.

Komisia zorganizuje cieleňé makroekonomické dialógy a semináre s krajinami európskeho susedstva, pričom sa osobitne zameria na krajiny Východného partnerstva a južného susedstva vzhľadom na ich zemepisnú blízkosť a význam, ktorý má EÚ pre mnohé z nich ako obchodný partner, investor, zdroj remitencií a makrofinančnej pomoci. Osobitná pozornosť sa bude venovať aj kontaktom so súkromným sektorom, keďže prekážky a príležitosti pre používanie eura môžu byť v tomto prípade odlišné. Na tento účel bude dôležitá sieť delegácií EÚ a spolupráca s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť (ESVČ).

Kľúčové opatrenie č. 3: Komisia začne komunikačnú činnosť s cieľom podporiť investície denominované v eurách, uľahčiť používanie eura ako fakturačnej a denominačnej meny a podporiť lepšie pochopenie prekážok jeho širšieho používania. Komunikácia bude mať formu dialógov, seminárov a prieskumov s verejným a súkromným sektorom, finančnými regulačnými agentúrami a inštitucionálnymi investormi v regionálnych a niektorých globálnych partnerských krajinách EÚ.

Úloha eura pri ekologickej transformácii

Európska zelená dohoda³⁰ vytyčuje cestu ku klimatickej neutralite a environmentálnej udržateľnosti v EÚ. Zahŕňa globálny rozmer na podporu plnenia záväzkov medzinárodného spoločenstva prijatých v rámci Parížskej dohody. Európska únia bude musieť zmobilizovať obrovské množstvo investícií, aby dosiahla svoje ciele v oblasti energetiky a klímy do roku 2030 a stala sa do roku 2050 klimaticky neutrálnou a tiež aby dosiahla ďalšie ciele zelenej dohody, ako je ochrana biodiverzity a prechod na obehové hospodárstvo. Podpora udržateľného financovania je spolu s plánom obnovy príležitosťou na to, aby sa finančné trhy EÚ stali globálnym centrom ekologického financovania, čím sa posilní euro ako štandardná denominačná mena pre udržateľné finančné produkty. V roku 2019 bola takmer polovica všetkých celosvetových emisií zelených dlhopisov vrátane tých, ktoré pochádzajú z krajín mimo eurozóny, denominovaná v eurách³¹. Očakáva sa, že tento podiel vzrastie, v neposlednom rade vzhľadom na cieľ, aby 30 % investícií v rámci nástroja NextGenerationEU bolo financovaných zelenými dlhopismi, ktoré budú emitovať členské štáty na základe oprávnených výdavkov najmä v rámci národných plánov na podporu obnovy a odolnosti. Pripravovaná norma EÚ pre zelené dlhopisy, taxonómia EÚ pre udržateľné financovanie a povinnosti súvisiace so zverejňovaním a podávaním správ o udržateľných financiách budú ďalej podporovať ekologické investície EÚ.

²⁹ Európska centrálna banka (jún 2020), pozri vyššie.

³⁰ COM(2019) 640, pozri vyššie.

³¹ Pozri *Unleashing the euro's untapped potential at global level* (Uvoľnenie nevyužitého potenciálu eura na globálnej úrovni), prejav člena Výkonnej rady ECB Fabia Panettu počas stretnutia s poslancami Európskeho parlamentu. K dispozícii na: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200707~3eebd4e721.en.html>

Okrem toho by sa v EÚ aj mimo nej mali ďalej rozvíjať cielené obchodné platformy pre udržateľné finančné nástroje denominované v eurách, napríklad pre vznikajúce trhy s energiou, ako je trh s vodíkom.

Vďaka systému EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS) prevádzkuje Únia najväčší trh s uhlíkom na svete, pričom jeho obrat a likvidita neustále narastajú. Ukázalo sa, že tento systém je účinným trhovým nástrojom, ktorý stimuluje nákladovo efektívne znižovanie emisií. Emisie zo subjektov, na ktoré sa vzťahuje ETS, sa v rokoch 2005 až 2019 znížili približne o 35 %. Komisia pokračuje v posilňovaní efektívnosti a odolnosti systému EÚ na obchodovanie s emisiami, pričom zohľadňuje vývoj, ako je vytvorenie trhovej stabilizačnej rezervy. Komisia neustále monitoruje vývoj v obchodovaní s emisnými kvótami vrátane vplyvu príslušnej výnimky týkajúcej sa vedľajšej činnosti, najmä v rámci preskúmania smernice MiFID do konca roka 2021, s cieľom zabezpečiť, aby trhy na obchodovanie s emisiami spĺňali tie najvyššie štandardy. Komisia očakáva, že účastníci trhu budú obchodovať s emisnými kvótami EÚ v rámci režimu regulácie a dohľadu na úrovni EÚ. Novoobstaraná spoločná aukčná platforma pre emisné kvóty bude, podobne ako predchádzajúca, umiestnená v Európskej únii.

V júni 2021 Komisia predloží legislatívne návrhy na splnenie cieľa EÚ znížiť emisie skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990 (balík návrhov na dosiahnutie cieľa 55-percentného zníženia emisií)³². V rámci týchto opatrení Komisia navrhne rozšírenie systému EÚ na obchodovanie s emisiami tak, aby zahŕňal emisie z námornej dopravy. Okrem toho zvažuje možnosť rozšírenia obchodovania s emisiami na emisie z budov, cestnej dopravy alebo na všetky ostatné emisie zo spaľovania fosílnych palív. To by mohlo výrazne zvýšiť rozsah pôsobnosti systému z hľadiska odvetví a emisií skleníkových plynov.

Kľúčové opatrenie č. 4: Komisia bude podporovať používanie zelených dlhopisov ako nástrojov na financovanie investícií a projektov potrebných na dosiahnutie cieľov Európskej zelenej dohody. Cieľom Komisie je emitovať 30 % všetkých dlhopisov v rámci nástroja NextGenerationEU vo forme zelených dlhopisov.

Kľúčové opatrenie č. 5: Komisia bude hľadať možnosti rozšírenia úlohy systému EÚ na obchodovanie s emisiami s cieľom maximalizovať jeho environmentálne výsledky a bude ďalej podporovať obchodovanie v rámci tohto systému.

Euro v digitálnom veku

Posilnenie digitálnych financií pri súčasnom riešení súvisiacich rizík podporí obnovu hospodárstva EÚ a jeho širšiu transformáciu. Ďalší rozvoj európskeho sektora digitálnych financií upevní otvorenú strategickú autonómiu EÚ v oblasti finančných služieb a schopnosť chrániť finančnú stabilitu a hodnoty Únie.

Čoraz väčší počet centrálnych bánk na svete skúma možnosť zavedenia digitálnych mien centrálnych bánk (CBDC). Zatiaľ čo banky už majú prístup k peniazom centrálnej banky v digitálnej forme prostredníctvom svojich rezerv, nová technológia otvára možnosť retailovej digitálnej meny centrálnych bánk, ktorá by bola priamo prístupná

³² Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Ambicióznejšie klimatické ciele pre Európu na rok 2030. Investícia do klimaticky neutrálnej budúcnosti v prospech našich občanov“, COM(2020) 562. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Pracovný program Komisie na rok 2021. Vitálna Únia v krehkom svete“, COM(2020) 690.

domácnostiam a podnikom. Komisia a ECB pokračujú v úsilí o zabezpečenie silného a dynamického európskeho sektora digitálnych financií a dobre integrovaného platobného sektora s cieľom reagovať na nové platobné potreby v EÚ. Vzhľadom na digitalizáciu, rýchle zmeny v oblasti platieb a vznik kryptoaktív ECB skúma možnosť emisie digitálneho eura ako doplnku k hotovostným a platobným riešeniam, ktoré poskytuje súkromný sektor.

V októbri 2020 uverejnila ECB správu pracovnej skupiny Eurosystemu na vysokej úrovni o digitálnom eure³³ a začala verejnú konzultáciu. Tá bola ukončená 12. januára 2021 a bol o ňu veľký záujem. Medzi potenciálne prínosy digitálneho eura patrí okrem iného podpora digitalizácie hospodárstva EÚ a jeho strategickej autonómie. Spolu s riešeniami v oblasti súkromnej digitálnej meny by digitálne euro mohlo čiastočne zmierniť aj problémy vyplývajúce zo zisteného poklesu korešpondenčných bankových vzťahov v cezhraničných transakciách, ktorý vyplýva z racionalizácie nákladov bankami, regulačných očakávaní³⁴ a zmien v spôsobe poskytovania tejto služby. Aby bolo možné využiť výhody verejného digitálneho eura je takisto kľúčové riešiť všetky potenciálne výzvy pre politiky EÚ, napríklad tie, ktoré súvisia s finančným sprostredkovaním a stabilitou, vytlačaním platobných riešení súkromného sektora, finančným začlenením, bojom proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, ochranou údajov a vykonávaním menovej politiky. Euroskupina viedla 3. novembra 2020 prvú strategickú diskusiu o digitálnom eure a potenciálnych hospodárskych, sociálnych a politických dôsledkoch, ktoré by takáto inovácia mohla priniesť.

Útvary Komisie a ECB spoločne preskúmajú na technickej úrovni širokú škálu politických, právnych a technických otázok vyplývajúcich z možného zavedenia digitálneho eura, pričom zohľadnia svoje príslušné mandáty stanovené v zmluvách EÚ.

Komisia zároveň v kontexte svojej stratégie v oblasti digitálnych financií³⁵ navrhla nové nariadenie o trhoch s kryptoaktívami (MiCA)³⁶. Cieľom je zabezpečiť, aby kryptoaktíva s platobnou funkciou, najmä „stablecoiny“, nevedli k problémom týkajúcim sa finančnej stability, menovej politiky, transmisie menovej politiky a menovej suverenity. To je v súlade s komuniké ministrov financií a guvernérov centrálnych bánk skupiny G20 z októbra 2020³⁷. Vývoj priamych platobných prepojení medzi EÚ a tretími krajinami, ako sa uvádza v stratégii Komisie v oblasti retailových platieb³⁸, takisto zmierni pozorovaný pokles korešpondenčného bankovníctva. Ako sa dohodlo v skupine G20, žiadne „globálne stablecoiny“ by nemali začať fungovať, kým sa nevyriešia všetky príslušné právne a regulačné požiadavky a požiadavky týkajúce sa dohľadu, a to tak prostredníctvom vhodného návrhu, ako aj dodržiavaním platných noriem.

Kľúčové opatrenie č. 6: Komisia a ECB spoločne preskúmajú širokú škálu politických, právnych a technických otázok vyplývajúcich z možného zavedenia digitálneho eura

³³ Európska centrálna banka *Report on a digital euro* (Správa o digitálnom eure), október 2020.

³⁴ Najmä v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí/financovaniu terorizmu (AML/CFT).

³⁵ COM(2020) 591, pozri vyššie.

³⁶ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o trhoch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937 – COM(2020) 593.

³⁷ Viac informácií nájdete na: <http://www.g20.utoronto.ca/2020/2020-g20-finance-1014.html>

³⁸ COM(2020) 592, pozri vyššie.

4. ZVYŠOVANIE ODOLNOSTI INFRAŠTRUKTÚR FINANČNÉHO TRHU EÚ A POSKYTOVATEĽOV SÚVISIACICH KRITICKÝCH SLUŽIEB

Európska únia je otvorená globálnym finančným trhom, je však zároveň pripravená chrániť svoje záujmy. V tejto súvislosti sú rozhodnutia o rovnocennosti v rámci finančných služieb vzájomne prospešné pre EÚ a tretie krajiny a slúžia cieľu Únie podporovať medzinárodnú integráciu finančných trhov pri súčasnom zachovaní finančnej stability. Komisia prijala vyše 280 rozhodnutí o rovnocennosti s viac ako 30 krajinami.

Toto je mimoriadne dôležité pre infraštruktúry finančného trhu, ktoré sú strategickými uzlami vo finančnom systéme. Slúžia ako vstupné brány pre zahraničné finančné trhy a ich otvorenosť prospieva podnikom a investorom EÚ, pričom musia byť riadené a kontrolované v súlade s prísnyimi normami, vychádzajúc z práce tvorcov medzinárodných noriem. Okrem toho je nevyhnutné, aby sa počas kríz zachovalo poskytovanie kritických funkcií. Kľúčovým záujmom EÚ je rozvíjať svoje infraštruktúry finančného trhu a zvyšovať ich odolnosť, aby sa zabránilo tomu, že sa bude musieť spoliehať na poskytovanie takýchto kritických služieb z jurisdikcií tretích krajín.

Posilnenie prevádzkovej odolnosti trhových infraštruktúr zahŕňa ochranu odvetvia pred čoraz rozšírejšími a cielenejšími kyberneticko-bezpečnostnými hrozbami a zraniteľnosťami, ktorých dosahy sa zvyšujú³⁹. Komisia nedávno uverejnila konkrétne návrhy⁴⁰ zamerané na udržateľnú digitalizáciu hospodárskych a spoločenských činností EÚ prostredníctvom vysokej úrovne digitálnej prevádzkovej odolnosti a bezpečnosti sietí a informačných systémov, od ktorých EÚ závisí.

Posilnenie odolnosti infraštruktúr finančného trhu

Viaceré infraštruktúry finančného trhu so sídlom v EÚ poskytujú globálne depozitné služby a služby zasielania správ. V dôsledku svojich medzinárodných operácií podliehajú zahraničným právnym predpisom a politikám. V dôsledku toho sú zraniteľné aj vo vzťahu k rušivým opatreniam tretích krajín vrátane nezákonného extrateritoriálneho uplatňovania jednostranných sankcií. Pre Úniu je dôležité, aby zachovala globálny dosah týchto infraštruktúr a zároveň zabezpečila otvorenú strategickú autonómiu EÚ.

Európska únia by mala vypracovať opatrenia na ochranu hospodárskych subjektov z EÚ, ak tretia krajina núti infraštruktúry finančného trhu so sídlom v EÚ dodržiavať jednostranne prijaté sankcie alebo používa iné prostriedky, ktoré zasahujú do legitímnych operácií EÚ. Prvým krokom by bolo – v rámci širšej reakcie EÚ na nezákonné extrateritoriálne uplatňovanie jednostranných sankcií treťou krajinou, ktoré majú vplyv na legitímne činnosti EÚ – štruktúrované posúdiť slabé miesta prostredníctvom testovania a rozvoja obchodných modelov infraštruktúr finančného trhu. Druhým krokom by bolo vytvorenie nástrojov na potlačanie účinkov nezákonného extrateritoriálneho uplatňovania jednostranných opatrení treťou krajinou na hospodárske subjekty z EÚ. Ak napríklad

³⁹ ENISA *Threat Landscape* (Panoráma hrozieb)– 2020, v dispozícii na: <https://www.enisa.europa.eu/topics/threat-risk-management/threats-and-trends>.

⁴⁰ Spoločné oznámenie Európskej komisie a vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Európskemu parlamentu a Rade „Stratégia kybernetickej bezpečnosti EÚ v digitálnej dekáde“, JOIN(2020) 18, december 2020; návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne kybernetickej bezpečnosti v Únii a o zrušení smernice (EÚ) 2016/1148 („smernica NIS“), COM(2020) 823; návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o digitálnej prevádzkovej odolnosti finančného sektora (DORA), ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 1060/2009, (EÚ) č. 648/2012, (EÚ) č. 600/2014 a (EÚ) č. 909/2014.

takéto opatrenia tretích krajín vedú k neodôvodnenému vylúčeniu z infraštruktúr finančného trhu alebo k uloženiu pokuty hospodárskemu subjektu so sídlom v EÚ, EÚ by proti takémuto neprimeranému zasahovaniu mohla zakročiť tu navrhovanými opatreniami. K dosiahnutiu tohto cieľa prispejú aj opatrenia uvedené v oddiele 5.

Obrovské množstvá zmlúv denominovaných v eurách, ktoré zúčtovávajú a vyrovnávajú centrálné protistrany mimo EÚ, vyvolávajú obavy o finančnú stabilitu aj v prípade budúcej krízy, ktorá si bude vyžadovať likviditu v eurách alebo iných menách Únie. V tejto súvislosti sa v nedávnom dočasnom rozhodnutí o rovnocennosti týkajúcom sa rámca pre centrálné protistrany zo Spojeného kráľovstva jasne uvádza, že objem súčasných expozícií zúčtovacích členov Únie voči centrálnym protistranám zo Spojeného kráľovstva predstavuje riziká pre finančnú stabilitu Únie a pre transmisiu a vykonávanie menovej politiky Únie. Preto existuje jasné očakávanie, že zúčtovací členovia Únie, ktorí sú systémovo dôležití pre Úniu, znížia svoje expozície voči centrálnym protistranám zo Spojeného kráľovstva, najmä pokiaľ ide o expozície súvisiace s mimoburzovými derivátmi, ktoré sú denominované v eurách a iných menách Únie. Nedávno zriadený výbor pre dohľad nad centrálnymi protistranami v rámci Európskeho orgánu pre cenné papiere a trhy (ESMA) vykoná okrem toho komplexné preskúmanie systémového významu centrálnych protistrán z tretích krajín a ich zúčtovacích služieb a činností v Únii⁴¹ a orgán ESMA prijme akékoľvek vhodné opatrenia na riešenie rizík pre finančnú stabilitu v súlade s nariadením o infraštruktúre európskych trhov (EMIR⁴²).

Účastníci trhu z EÚ musia znížiť svoje nadmerné expozície voči systémovým centrálnym protistranám v tretích krajinách a centrálné protistrany z EÚ si musia vybudovať zúčtovaciu kapacitu. V dôsledku toho budú expozície vyváženejšie, čo prospeje finančnej stabilite. Komisia spolu s ECB, Európskym orgánom pre bankovníctvo (EBA) a Európskym orgánom pre cenné papiere a trhy (ESMA) preto plánujú spolupracovať s príslušným odvetvím na posúdení možných technických otázok týkajúcich sa prevodu zmlúv denominovaných v eurách alebo iných menách EÚ na centrálné protistrany nachádzajúce sa v EÚ, aby sa uľahčili takéto prevody. V posúdení sa zväži vplyv tohto plánu na reálnu ekonomiku. Očakáva sa, že odporúčania budú vydané do polovice roka 2021.

Kľúčové opatrenie č. 7: Komisia bude spolupracovať so spoločnosťami pôsobiacimi v oblasti infraštruktúry finančného trhu s cieľom vykonať dôkladnú analýzu ich zraniteľnosti, pokiaľ ide o nezákonné extrateritoriálne uplatňovanie jednostranných sankcií tretími krajinami. Komisia má v úmysle zahrnúť do tohto procesu ECB a príslušné európske orgány dohľadu v súlade s ich príslušnými právomocami. Na tomto základe Komisia posúdi potrebu vydať súvisiace odporúčania a prispieť k škále nástrojov EÚ s cieľom predchádzať a účinne čeliť neprimeranému zasahovaniu do infraštruktúr finančného trhu so sídlom v EÚ.

Kľúčové opatrenie č. 8: Komisia zriadi pracovnú skupinu na posúdenie možných technických otázok týkajúcich sa prevodu finančných zmlúv denominovaných v eurách alebo iných menách EÚ zúčtovaných mimo EÚ na centrálné protistrany so sídlom v EÚ.

⁴¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/2099 z 23. októbra 2019, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 648/2012, pokiaľ ide o postupy a príslušné orgány na povoľovanie centrálnych protistrán a požiadavky na uznávanie centrálnych protistrán z tretích krajín.

⁴² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 648/2012 zo 4. júla 2012 o mimoburzových derivátoch, centrálnych protistranách a archívoch obchodných údajov.

Zníženie nadmernej závislosti od zahraničných finančných inštitúcií a od financovania v cudzích menách

Nadmerné spoliehanie sa na bankovníctvo mimo EÚ by mohlo spôsobiť problémy v čase narušenia fungovania finančného trhu. Trhový podiel investičných bánk z EÚ v posledných 15 rokoch klesá, a to tak globálne, ako aj v EÚ. Počas finančnej krízy sa banky z krajín mimo EÚ môžu rozhodnúť znížiť svoju prítomnosť v Únii a zamerať sa na svoj domáci trh. To by mohlo obmedziť prístup spoločností z EÚ a členských štátov k financovaniu na kapitálovom trhu, riešeniam riadenia rizík alebo iným finančným službám a mohlo by to ohroziť likviditu alebo dokonca platobnú schopnosť finančných protistrán z EÚ.

Súvisiacim zdrojom rizika je nadmerné spoliehanie sa bánk z EÚ na devízové swapové trhy. Európsky výbor pre systémové riziká (ESRB)⁴³ už v roku 2011 odporučil, aby vnútroštátne orgány dohľadu monitorovali financovanie a likviditu v amerických dolároch a aby úverové inštitúcie z EÚ vypracovali pohotovostné plány financovania. Odvtedy sa zaviedli nové požiadavky na likviditu bánk, ktoré sa vzťahujú aj na dôležité cudzie meny, a ECB sa dohodla s inými centrálnymi bankami na swapových linkách s cieľom poskytnúť bankovému systému a hospodárstvu likviditu v amerických dolároch v čase stresových trhových podmienok. Tieto opatrenia do určitej miery zmiernili obavy týkajúce sa finančnej stability.

Finančná kríza v roku 2008 aj narušenie trhu z marca 2020 poskytli názorný príklad týchto rizík⁴⁴. Cezhraničné financovanie vo všeobecnosti uľahčuje úverový tok naprieč svetovým hospodárstvom. Volatilita cezhraničných tokov sa však počas krízy zvyšuje, keďže finančné inštitúcie majú vtedy tendenciu náhlivo refinancovať svoje pozície, zvyšovať likviditu a znižovať kreditné riziko protistrany. Vzhľadom na úlohu amerického dolára ako globálnej meny sa na začiatku pandémie ochorenia COVID-19 presun finančných prostriedkov do dolára a na americké repo trhy s cieľom refinancovať svoje operácie v dolároch výrazne sťažil a zdražil.

Väčšie využívanie eura v medzinárodných transakciách, zvýšená atraktivita, príležitosti investícií denominovaných v eurách, ako aj vznik a konsolidácia referenčných hodnôt vyjadrených v eure môžu ešte viac znížiť finančnú zraniteľnosť podnikov. Prvým krokom na riešenie týchto obáv by bolo podrobnejšie preskúmať závislosť od finančných subjektov z krajín mimo EÚ a od financovania v cudzích menách, určujúce faktory a zraniteľné miesta finančného systému EÚ. Komisia poverí Európsky orgán pre bankovníctvo, aby v roku 2021 vypracoval štúdiu o závislosti EÚ od finančných subjektov z krajín mimo EÚ a závislosti bánk od financovania v cudzích menách.

Zabezpečenie toku kapitálu a finančných služieb s tretími krajinami

Extraterritoriálne uplatňovanie jednostranných sankcií tretími krajinami vážne ovplyvnilo schopnosť EÚ a jej členských štátov presadzovať ciele zahraničnej politiky, dodržiavať medzinárodné dohody a riadiť dvojstranné vzťahy s krajinami, na ktoré boli uvalené sankcie. Jednostranné opatrenia tretích krajín v niektorých prípadoch ohrozili zákonný obchod podnikov z EÚ s inými krajinami

⁴³ *ESRB Recommendation on US dollar denominated funding of credit institutions* (Odporúčanie ESRB o financovaní úverových inštitúcií denominovanom v amerických dolároch), (ESRB/2011/2)

⁴⁴ *US dollar funding tensions and central bank swap lines during the COVID-19 crisis* (Napätie financovania v amerických dolároch a swapové linky centrálnych bánk počas krízy spôsobenej ochorením COVID-19), Ekonomický bulletin ECB, číslo 5/2020.

a ich investície v týchto krajinách. V tejto súvislosti Nemecko, Francúzsko a Spojené kráľovstvo zriadili s technickou a finančnou podporou útvarov Komisie a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) nástroj na podporu obchodných výmen (INSTEX), ktorý je účelovo vytvoreným subjektom na uľahčenie platieb v rámci legitímneho obchodu medzi EÚ a Iránom. Nástroj bol spustený v januári 2019 a päť ďalších členských štátov (Belgicko, Dánsko, Fínsko, Holandsko a Švédsko) a Nórsko sa odvtedy pripojili ako ďalší akcionári.

Komisia spolu s vysokým predstaviteľom Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku („vysoký predstaviteľ“) zväži najvhodnejší spôsob ochrany zahraničnej politiky a strategických záujmov EÚ, ako aj spoločností a jednotlivcov z EÚ pred účinkami nezákonného extrateritoriálneho uplatňovania jednostranných sankcií prijatých tretími krajinami. V rámci tejto diskusie Komisia v úzkej spolupráci s ESVČ preskúma možnosti na zabezpečenie nepretržitého a bezpečného toku základných finančných služieb medzi EÚ a jej obchodnými partnermi a na ochranu legitímnych činností hospodárskych subjektov z EÚ v plnom súlade s mnohostrannými medzinárodnými dohodami a vlastným sankčným rámcom EÚ. V tejto súvislosti sa preskúmajú spôsoby ďalšieho zlepšenia účinnosti nástrojov, ako je INSTEX.

Kľúčové opatrenie č. 9: Komisia preskúma spôsoby ako zabezpečiť neprerušovaný tok základných finančných služieb vrátane platieb v prípade subjektov EÚ alebo osôb, na ktoré sa vzťahuje extrateritoriálne uplatňovanie jednostranných sankcií tretích krajín.

5. POSILNENIE VYKONÁVANIA A PRESADZOVANIA SANKCIÍ EÚ

Sankcie EÚ sú kľúčovým nástrojom, ktorý sa používa na podporu cieľov spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP), prostredníctvom ktorých môže Únia zasahovať, najmä s cieľom zachovať mier a posilniť medzinárodnú bezpečnosť. Zohrávajú tak rozhodujúcu úlohu pri presadzovaní hodnôt EÚ a pri šírení jej vplyvu na medzinárodnej úrovni. Spolahlivejšie a rýchlejšie vykonávanie a presadzovanie sankcií, ako aj politika chrániaca pred nezákonným uplatňovaním jednostranných sankcií tretími krajinami voči hospodárskym subjektom z EÚ prispievajú k otvorenosti, sile a odolnosti Únie.

Rada Európskej únie, vysoký predstaviteľ a Komisia majú rôzne, doplnujúce sa právomoci, pokiaľ ide o navrhovanie, vykonávanie a presadzovanie sankcií EÚ⁴⁵ v plnom súlade s právnymi predpismi a medzinárodným právom. Rada rozhoduje na základe návrhov vysokého predstaviteľa o prijatí, obnovení alebo zrušení sankcií. Komisia spolu s vysokým predstaviteľom zabezpečuje účinnosť týchto rozhodnutí v právnych predpisoch EÚ prostredníctvom spoločných návrhov nariadení Rady. Komisia ako strážkyňa zmlúv dohliada na vykonávanie sankcií členskými štátmi podľa ZFEÚ. Vykonávanie však nie je v celej EÚ také jednotné, ako by malo byť. Týmto dochádza k narušeniam na jednotnom trhu, keďže spoločnosti z EÚ vrátane dcérskych spoločností zahraničných spoločností v EÚ môžu obchádzať zákazy. To tiež vytvára neistotu medzi hospodárskymi subjektmi. Nejednotné presadzovanie oslabuje účinnosť sankcií a schopnosť EÚ vystupovať jednotne.

Úplné a jednotné vykonávanie sankcií EÚ spolu s dodatočným úsilím v boji proti nezákonnému extrateritoriálnemu uplatňovaniu jednostranných sankcií tretími krajinami na prevádzkovateľov z EÚ ešte viac posilní strategický význam EÚ: i) zvýšením dôveryhodnosti EÚ ako regulačnej mocnosti a ii) zachovaním integrity a rovnakých podmienok jednotného trhu EÚ.

⁴⁵ Rada Európskej únie prijíma sankcie EÚ rozhodnutím prijatým jednomyselne v súlade s článkom 29 Zmluvy o Európskej únii a nariadením prijatým kvalifikovanou väčšinou podľa článku 215 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Zlepšenie navrhovania a vykonávania sankcií EÚ

Sankcie EÚ musia byť cieleňé, aby sa dosiahli ciele politiky EÚ, pričom sa treba vyhnúť akýmkoľvek neúmyselným dôsledkom. Komisia ako inštitúcia, ktorá je zodpovedná za monitorovanie a koordináciu vykonávania sankcií EÚ podľa ZFEÚ, bude od roku 2021 prispievať k posudzovaniu účinnosti sankcií EÚ. Pôjde o preskúmanie hospodárskeho vplyvu sankcií na subjekty, ktoré im podliehajú, na štruktúru obchodu medzi EÚ a dotknutou krajinou, na podniky z EÚ a na poskytovanie humanitárnej pomoci. Na základe tohto posúdenia bude Komisia koordinovať svoju činnosť s vysokým predstaviteľom s cieľom navrhnúť zmeny vedúce k zlepšeniu účinnosti nariadení EÚ o sankciách.

Komisia preskúma v roku 2021 aj postupy, ktoré obchádzajú a oslabujú sankcie vrátane používania kryptomien a stablecoinov. Výsledky budú podkladom pre možné legislatívne návrhy alebo vykonávacie usmernenia od roku 2022.

Sankcie EÚ sú najúčinnnejšie, keď sú informácie o ich vplyve okamžite k dispozícii. Komisia vytvorí v roku 2021 databázu – register na výmenu informácií o sankciách. Umožní sa tak rýchle podávanie správ a výmena informácií medzi členskými štátmi a Komisiou o vykonávaní a presadzovaní sankcií. Komisia zväží možnosť získavať špecializované informácie vrátane údajov zhromaždených agentúrami a orgánmi EÚ. Komisia bude podľa potreby spolupracovať s vysokým predstaviteľom. Komisia okrem toho posúdi potrebu preskúmať existujúce povinnosti členských štátov týkajúce sa podávania správ.

Súbežne s prijatím tohto oznámenia Komisia zriaďuje expertnú skupinu zloženú zo zástupcov členských štátov, ktorá sa bude zaoberať problematikou sankcií a extrateritoriality. Na zasadnutia skupiny sa budú prizývať zástupcovia Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Mandát skupiny sa bude vzťahovať na otázky súvisiace s technickým vykonávaním sankcií EÚ a nariadenia (ES) č. 2271/96 (nariadenie o blokovani)⁴⁶. Skupina bude okrem toho slúžiť ako fórum na vykonávanie ďalšej práce na zvyšovaní odolnosti EÚ voči účinkom nezákonného uplatňovania extrateritoriálnych jednostranných sankcií prijatých tretími krajinami. Mimovládne organizácie a občianska spoločnosť môžu byť podľa potreby prizvané, aby zabezpečili, že humanitárne aspekty budú v popredí.

V určitých cezhraničných záležitostiach týkajúcich sa sankcií je potrebná ďalšia koordinácia. Orgány členských štátov, ktoré sa zaoberajú žiadosťami o povolenie zo strany podnikov z EÚ alebo subjektov poskytujúcich humanitárnu pomoc pôsobiacich vo viacerých členských štátoch, často nie sú v súčasnosti informované o paralelných žiadosťach alebo rozhodnutiach vydaných inými vnútroštátnymi orgánmi. Výsledkom by mohlo byť nekoordinované presadzovanie sankcií EÚ a taktizovanie pri výbere sídla. Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi na vytvorení systému na centralizáciu oznámení a šírenie informácií medzi členskými štátmi, ako aj na pomoc pri koordinácii odpovedí členských štátov, a to v plnom súlade s rozdelením právomocí v zmluvách.

Komisia bude takisto rokovať o vykonávaní sankcií EÚ s členskými štátmi, aby sa v tejto súvislosti zabezpečil harmonizovaný prístup. O uplatniteľných normách a príslušných najlepších postupoch by sa mohlo diskutovať aj v rámci uvedenej expertnej skupiny.

A napokon, Európska únia je vedúcim poskytovateľom pomoci tretím krajinám. Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi a svojimi medzinárodnými partnermi s cieľom

⁴⁶ Nariadenie Rady (ES) č. 2271/96 z 22. novembra 1996 o ochrane pred účinkami uplatňovania právnych predpisov prijatých treťou krajinou mimo jej územia a pred účinkami opatrení na nich založených alebo z nich vyplývajúcich (Ú. v. ES L 309, 29.11.1996, s. 1).

d'alej zabezpečovať najvyššiu úroveň náležitej starostlivosti, aby sa zaistilo využívanie finančných prostriedkov a hospodárskych zdrojov EÚ vrátane záruk v plnom súlade so sankciami EÚ. Komisia je pripravená pokračovať v spolupráci s partnermi, ktorí potrebujú zlepšovať schopnosti v tejto oblasti.

Kľúčové opatrenie č. 10: Komisia v roku 2021 vytvorí databázu – register na výmenu informácií o sankciách – na okamžité podávanie správ a výmenu informácií medzi členskými štátmi a Komisiou o vykonávaní a presadzovaní sankcií.

Kľúčové opatrenie č. 11: Komisia bude v roku 2021 spolupracovať s členskými štátmi na vytvorení jednotného kontaktného miesta pre otázky presadzovania a vykonávania s cezhraničným rozmerom.

Kľúčové opatrenie č. 12: Komisia bude naďalej zabezpečovať, aby sa finančné prostriedky a hospodárske zdroje EÚ poskytované tretím krajinám, medzinárodným organizáciám a medzinárodným finančným inštitúciám nevyužívali spôsobom, ktorý porušuje sankcie EÚ, a to najmä tak, že bude naďalej do dohôd s partnermi zodpovednými za hospodárenie s finančnými prostriedkami EÚ zahŕňať právne záväzné ustanovenia, aby sa zabezpečil súlad s predpismi, a bude sledovať ich vykonávanie.

Vykonávanie dohľadu nad harmonizovaným presadzovaním sankcií EÚ

Komisia v rámci svojej úlohy strážkyne zmlúv monitoruje a zhromažďuje informácie o možných porušeníach práva EÚ členskými štátmi. S cieľom riešiť otázku dôvernej povahy informácií o porušeníach sankcií EÚ a možných následkoch pre tých, ktorí oznamujú nezákonné činnosti, Komisia vytvorí špecializovaný nástroj na uľahčenie anonymného oznamovania.

V prvej polovici roka 2022 Komisia vypracuje plán (vrátane kritérií a harmonogramu) na prechod od odhaľovania systematického nedodržiavania sankcií EÚ na podanie žaloby na Súdnom dvore Európskej únie.

Komisia bude napokon spolupracovať s členskými štátmi v rámci expertnej skupiny, ktorá sa bude zaoberať problematikou sankcií a extrateritoriality, aby sa zabezpečilo, že sankcie za porušenie sankcií EÚ sú účinné, primerané a odrádzajúce.

Kľúčové opatrenie č. 13: Komisia zriadi špecializovaný systém umožňujúci anonymné oznamovanie obchádzania sankcií vrátane oznamovania protispoločenskej činnosti. Systém poskytne potrebné záruky dôvernosti.

Posilnenie existujúcich nástrojov na boj proti extrateritoriálnemu uplatňovaniu opatrení voči hospodárskym subjektom z EÚ tretími krajinami a zváženie nových nástrojov

V posledných rokoch niektoré tretie krajiny vo väčšej miere využívali sankcie alebo iné regulačné opatrenia na určovanie správania hospodárskych subjektov z EÚ, jednotlivcov alebo spoločností. Európska únia sa domnieva, že extrateritoriálne uplatňovanie opatrení voči hospodárskym subjektom z EÚ tretími krajinami je v rozpore s medzinárodným právom. Tieto opatrenia ohrozujú integritu jednotného trhu a finančných systémov EÚ, znižujú účinnosť zahraničnej politiky EÚ, vytvárajú tlak na legitímny obchod a investície a sú v rozpore so základnými zásadami medzinárodného práva.

Nepretržitá úzka koordinácia so spojencami a podobne zmýšľajúcimi partnermi s cieľom čo najviac zosúladiť sankčné režimy čiastočne zabraňuje prijatiu sankcií tretími

krajinami, ktoré sa svojím rozsahom alebo podstatou líšia od sankcií EÚ a ktoré sa uplatňujú extrateritoriálne aj na hospodárske subjekty z EÚ. Vysoký predstaviteľ a Komisia budú v súlade so svojimi príslušnými právomocami viesť pravidelný dialóg a spolupracovať v oblasti sankcií s tretími partnermi, najmä s partnermi zo skupiny G7, s cieľom zabezpečiť lepšie zosúladenie rozhodnutí týkajúcich sa sankcií a otázok vykonávania, ako aj vzniesť prípadné obavy v súvislosti s extrateritoriálnym uplatňovaním sankcií tretích krajín.

Kľúčové opatrenie č. 14: Posilniť spoluprácu v oblasti sankcií, najmä s partnermi skupiny G7.

Nariadenie o blokovaní je jednotnou reakciou EÚ na extrateritoriálne uplatňovanie opatrení tretími krajinami, najmä sekundárnych sankcií, na hospodárske subjekty z EÚ⁴⁷. Na využitie svojho potenciálu musí byť nariadenie o blokovaní súčasťou komplexnejšej politiky EÚ proti extrateritoriálnemu uplatňovaniu opatrení tretími krajinami, v rámci ktorej Komisia zavedie s cieľom lepšie využívať existujúce nástroje a podľa potreby vytvárať nové nástroje tieto opatrenia:

- i) jasnejšie postupy a pravidlá uplatňovania článku 6 (najmä na uľahčenie vymáhania majetku odporcov v celej EÚ);
- ii) posilnené vnútroštátne opatrenia s cieľom blokovat' uznávanie a výkon zahraničných rozhodnutí a rozsudkov na základe uvedených extrateritoriálnych opatrení (článok 4);
- iii) zjednodušené spracúvanie žiadostí o povolenie podľa článku 5 ods. 2 vrátane preskúmania požadovaných informácií;
- iv) možné zapojenie do zahraničných konaní na podporu spoločností a jednotlivcov z EÚ.

Pri posudzovaní vplyvu priamych zahraničných investícií do EÚ na bezpečnosť a verejný poriadok⁴⁸ Komisia takisto zvaží pravdepodobnosť toho, že výsledkom transakcie bude nezákonné extrateritoriálne uplatňovanie sankcií prijatých ktoroukoľvek treťou krajinou na cieľ z EÚ. Napríklad pri preskúmaní získania kontroly nad spoločnosťami z EÚ zahraničným investorom bude možno potrebné, aby Komisia v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi členských štátov posúdila, či by to viedlo k väčšej náchylnosti cieľovej spoločnosti z EÚ dodržiavať takéto extrateritoriálne sankcie bez ohľadu na krajinu, ktorá ich uložila. Takýto výsledok by tak mohol ohroziť schopnosť cieľovej spoločnosti z EÚ udržiavať kritickú infraštruktúru v EÚ alebo zaistiť bezpečnosť a kontinuitu dodávok kritických vstupov do EÚ.

Historicky nariadenie o blokovaní zaistilo jednotnú reakciu EÚ na extrateritoriálne uplatňovanie sankcií. Šírenie takýchto sankcií si však vyžaduje zásadnejšiu diskusiu o možných dodatočných opatreniach na zvýšenie odstrašujúceho účinku a v prípade potreby na boj proti nim. Komisia otvorí všeobecné úvahy o politických možnostiach modernizácie súboru nástrojov EÚ s cieľom čeliť účinkom nezákonného

⁴⁷ Na základe jeho najdôležitejších ustanovení sa ruší akýkoľvek účinok každého rozhodnutia súdu alebo tribunálu alebo rozhodnutia správneho orgánu, ktoré sa zakladajú na uvedených extrateritoriálnych sankciách (článok 4), obsahuje zákaz pre osoby z EÚ vyhovieť extrateritoriálnym sankciám, pokiaľ nie sú na to oprávnené (článok 5) a poskytuje právo osobám z EÚ vymáhať na súde náhradu akejkoľvek škody spôsobenej extrateritoriálnymi sankciami (ustanovenie o spätnom vymáhaní) (článok 6).

⁴⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/452 z 19. marca 2019, ktorým sa ustanovuje rámec na preverovanie priamych zahraničných investícií do Únie (Ú. v. EÚ L 79I, 21.3.2019, s. 1) („nariadenie o preverovaní PZI“).

extrateritoriálneho uplatňovania jednostranných sankcií tretími krajinami na jednotlivcov a subjekty z EÚ. Okrem úvah týkajúcich sa posilnenia nariadenia o blokovanií so zameraním na odvetné opatrenia, ktoré nesúvisia s obchodom, Komisia zváži ďalšie nástroje na ochranu legitímnych činností hospodárskych subjektov z EÚ podľa právnych predpisov Európskej únie. V prípade potreby sa zapoja zainteresované strany.

Komisia zároveň vykonáva preskúmanie svojej obchodnej politiky⁴⁹ a najneskôr v štvrtom štvrtroku 2021 (alebo v prípade potreby skôr) predloží návrh na odrádzanie od používania donucovacích opatrení tretích krajín a na boj proti nim⁵⁰.

Kľúčové opatrenie č. 15: Komisia zváži dodatočné politické možnosti na ďalšie odrádzanie od nezákonného extrateritoriálneho uplatňovania jednostranných sankcií tretími krajinami na hospodárske subjekty EÚ a na boj proti nim vrátane možnej zmeny nariadenia (ES) č. 2271/96.

6. ZÁVER

Komisia prijíma konzistentný súbor opatrení na posilnenie otvorenej strategickej autonómie EÚ s cieľom zvýšiť jej schopnosť podporovať a ochraňovať multilateralizmus založený na pravidlách, rozvíjať vzájomne prospešné bilaterálne vzťahy a zároveň sa chrániť pred nekalými a praktikami zneužívania.

Komisia bude pokračovať vo vykonávaní všetkých uvedených opatrení s cieľom zvýšiť odolnosť hospodárstva EÚ a infraštruktúr finančného trhu. Komisia nadviaže kontakt s partnermi z tretích krajín s cieľom podporiť používanie eura, posilniť postavenie eura ako medzinárodnej referenčnej meny v odvetviach obchodu, energetiky a komodít, posilniť vykonávanie a presadzovanie sankcií EÚ a chrániť hospodárske subjekty z EÚ pred nezákonným extrateritoriálnym uplatňovaním opatrení tretími krajinami.

Tieto oblasti činnosti vzájomne súvisia a dopĺňajú sa a úspech pri posilňovaní pozície EÚ v ich rámci bude závisieť od mnohých verejných a súkromných zainteresovaných strán, najmä Európskeho parlamentu, Rady Európskej únie a ECB. Komisia vyzýva všetkých týchto aktérov, aby sa do tejto stratégie zapojili v záujme účinnosti pôsobenia Únie na svetovej scéne, ako aj jej hospodárstva a finančného sektora ako celku. Komisia bude tieto opatrenia priebežne monitorovať a v roku 2023 preskúma stav dosiahnutých výsledkov v oblasti vykonávania.

⁴⁹ A renewed trade policy for a stronger Europe (Obnovená obchodná politika pre silnejšiu Európu), konzultačný dokument zo 16. júna 2020, k dispozícii na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158779.pdf

⁵⁰ Vyhlásenie o zámere adresované predsedovi Davidovi Mariovi Sassolimu a kancelárke Angele Merkelovej, 16. septembra 2020, k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/state_of_the_union_2020_letter_of_intent_sk.pdf. Pozri tiež pracovný program Komisie na rok 2021, k dispozícii na: https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_en